

KONKURRENSVERKET	
2014 -05- 2 1	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

KLAGANDE

EVRY Integration AB, 556237-3877
Box 439
561 25 Huskvarna

Ombud: Advokat Catharina Baerselman
Bird & Bird Advokat KB
Box 7714
103 95 Stockholm

Ombud: Jur.kand. Arvid Bard Bringéus
Bird & Bird Advokat KB
Box 7714
103 95 Stockholm

MOTPART

Trollhättans kommun
Upphandlingsavdelningen
461 83 Trollhättan

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 29 november 2013 i mål nr 11061-13, se bilaga A

SAKEN

Överprövning av offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättens interimistiska beslut den 6 december 2013 upphör därmed att gälla.

YRKANDEN M.M.

EVERY Integration AB (EVERY) yrkar att kammarrätten beslutar att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse gjorts på så sätt att anbudet från *Visma Consulting AB* (*Visma*) förkastats.

EVERY tillägger utöver vad som tidigare har anförts följande. Genom fotnoterna uppfyller *Vismas* anbud inte de obligatoriska kraven i anbudsinvjudan. Fotnoterna är tydliga till sitt innehåll och kan inte innebära annat än att *Vismas* anbud inte omfattar support/underhåll för hela föremålet för upphandlingen, att det i *Vismas* anbudspris inte ingår priset för support och underhåll för integration, att *Vismas* anbud inte innehåller andra avtalsvillkor för support/underhåll än vad som anges i upphandlingen eller att *Visma* har villkorat sitt anbud av att separata support- och underhållsavtal tecknas.

Att fotnoterna i *Vismas* anbud skulle kunna innebära ytterligare kostnader för kommunen framgår av såväl deras ordalydelse som att kommunen initierade ett förtydligande av deras innebörd.

Förvaltningsrätten har utan att ta del av de dokument som kommunen hänvisar till kommit fram till att dessa inte innebär att de redovisade priserna är avhängiga av och/eller baserade på andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen.

Förvaltningsrätten har utan närmare motivering funnit att *Vismas* förtydligande inte har medfört en konkurrensbegränsning eller särbehandling. Att en anbudsgivare tillåts komma in med ett nytt anbud efter anbudstidens utgång medför en konkurrensbegränsning och särbehandling i förhållande till övriga anbudsgivare i strid mot lagen om offentlig upphandling. Förtydligandet inhämtades dessutom per telefon, vilket inte är möjligt vid ett öppet förfarande som ska vara helt och hållet skriftligt.

Även om Vismas förtydligande inte bedöms innebära ett nytt anbud, kvarstår påståendet om att fotnoterna ska förstås som att dokument finns till handa. Förvaltningsrätten verkar inte ha beaktat att påståendet innebär att andra villkor än vad som uppgetts i upphandlingen kan gälla för support och underhåll i anbudet från Visma. Dessa villkor kan innebära indirekta merkostnader och är inte ens kända för Trollhättans stad. Eftersom villkoren inte är kända har inte förvaltningsrätten kunnat bedöma dessa.

Trollhättans kommun anser att överklagandet ska avslås.

Kommunen tillägger utöver vad som tidigare har anförts följande. Kommunen begärde ett förtydligande av fotnoterna i anbudet från Visma eftersom innebörden var oklar. Att fotnoterna är otydliga framgår av att EVERY har framfört fyra möjliga tolkningar och att det finns fler. Det framgår inte ens att det är partsställningen kommunen och Visma som avses. Det skulle kunna vara fråga om ett återopande av ett annat företags kapacitet, vilket kommunen i princip inte kan förhindra. Kommunen själv har bara begränsade möjligheter att träffa andra avtal med Visma än vad som framgår av förfrågningsunderlaget.

Det centrala är att Visma inte har ersatt tidigare lämnade uppgifter med nya, utan har konkretiserat redan lämnade uppgifter. Kommunens förtydligande uppfyller lagens krav på att ha kunnat ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Någon särbehandling har inte förekommit eftersom endast anbudet från Visma innehöll fotnoter. Kommunen hade agerat likadant mot andra anbudsgivare i samma situation. I och med förtydligandet stod det klart att fotnoterna saknar mening och helt kan bortses från. Genom att kommunen inte i onödan utesluter Visma eller andra leverantörers anbud främjas lagens övergripande syfte att kommunen ska anta det för kommunen ekonomiskt bästa anbudet genom att fler anbud deltar i utvärderingen.

Det finns inte något absolut krav på att kommunikationen vid förtydliganden ska dokumenteras vid öppet förfarande, än mindre att det ska ske skriftligen (prop. 2006/07:128 del 1 s. 377). Kommunen har dokumenterat förtydligandet genom en tjänsteanteckning.

SKÅLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndighet behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Enligt 9 kap. 8 § andra stycket LOU får myndigheten begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning.

I förarbetena (prop. 2006/07:128 s. 377) anges att bestämmelsen ska tillämpas restriktivt och att kommunikation mellan den upphandlande myndigheten och leverantören bör dokumenteras.

I anbudsinbjudan punkten 2.8 angavs att anbudsgivaren ska lämna ett heltäckande förslag på de konsultinsatser som anses nödvändiga för att tillgodose behov under implementeringen, exempelvis installation, utbildning m.m. Förslaget ska vara väl specificerat, offererad konsultinsats blir bindande för anbudsgivaren och ska inkludera den insats som krävs till dess att systemet är produktionssatt. Angivna priser fram till driftsstart ska inkludera arbetskostnader, logi och resor. Ingen extra kostnad får läggas till priset i efterhand. Det anges också att angivna priser ska inkludera alla krav enligt förfrågan. Under punkten 2.3 anges att anbud med ändrade avtalsvillkor eller andra avvikelser kan komma att förkastas.

I anbudet från Visma angavs i fotnoter till två av prisuppgifterna att support- och underhållsavtal för integration tecknas separat. Efter öppning av anbuden kontaktade upphandlande myndighet Visma per telefon för att få ett förtydligande. Enligt tjänsteanteckningen från detta samtal utgör fotnoterna enbart en upplysning om att Visma har tillgång till mallar för sådana avtal, men att de inte behöver användas. Fotnoterna innebär ingen merkostnad, alternativt anbud eller motkrav i någon form.

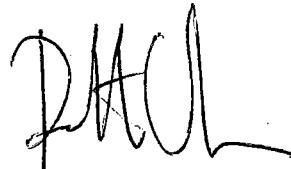
Det var enligt kammarrättens mening motiverat av den upphandlande myndigheten att inhämta ett förtydligande av fotnoternas innebörd och detta har kunnat ha ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Uppgifterna som framkom vid detta förtydligande innebar inte någon förändring av det lämnade anbudet (jfr generaladvokat Lenz resonemang i EU-domstolens mål nr C-87/94), det framgick i stället att fotnoterna enbart utgjorde en ovidkommande upplysning. Den omständigheten att förtydligandet inhämtades per telefon och dokumenterades genom en tjänsteanteckning medför ingen annan bedömning. Av förtydligandet framgår att fotnoterna inte utgjorde någon otillåten reservation eller förändrade avtalsvillkor. Kommunen bedöms inte ha brutit mot principerna om likabehandling eller icke-diskriminering eller någon annan regel i LOU med anledning av fotnoterna och förtydligandet. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Möjligheten till domstolsprövning kan påverkas av händelser som inträffar inom den i bilagan angivna överklagandetiden tre veckor, se 16 kap.

LOU.

Petter Classon

Birgitta Henriksson
referent

Katarina Dunnington

/Ann-Kristin Hansson

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

DOM
2013-11-29
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
11061-13 E
Avdelning 3 Enhet 31

Ab 13
Sida 1 (9)

Bilaga A

SÖKANDE

EVRY Intergration AB, 556237-3877
Box 439
561 25 Huskvarna

Ombud: Advokat Catharina Baerselman och jur.kand. Arvid Bard Bringéus
Bird & Bird Advokat KB
Box 7714
103 95 Stockholm

MOTPART

Trollhättans stad
Upphandlingsavdelningen
461 83 Trollhättan

ÖVERKLAGAT BESLUT

Trollhättans stads beslut den 4 oktober 2013, diariern KS 2013/310

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, förkortad LOU

DOMSLUT

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

BAKGRUND

Trollhättans stad (kommunen) har genomfört en upphandling avseende IT-system för ärende- och informationshanteringssystem, diarienummer KS 2013/310. Upphandlingen har genomförts som en öppen upphandling. Anbud från sex leverantörer har kommit in, varav fem uppfyllt kvalificeringen och gått vidare till utvärderingen. Av tilldelningsbeslut den 4 oktober 2013 framgår att Visma Consulting AB (Visma) har vunnit upphandlingen.

YRKANDEN M.M.

EVERY Intergration AB

EVERY Intergration AB (bolaget) begär överprövning av upphandlingen och anför i huvudsak följande. Bolaget yrkar att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Rättelsen ska bestå i att anbudet från Visma förkastas. I den av Visma ifyllda prisbilagan till anbudet har Visma vad gäller priserna för integration mellan kommunens befintliga personal-/lönesystem respektive GIS angett pris på vardera av dessa poster. Visma har dock vid respektive pris anført i fotnot att support – och underhållsavtal för integration tecknas separat. På sätt som följer av kravspecifikationen ska support och underhåll ingå i anbudet. Vismas uppgift om att separata avtal för detta ska tecknas kan inte tolkas på annat sätt än att offererad support och underhåll i anbudet inte omfattar integrationen. Vismas anbud uppfyller därför inte kraven i upphandlingen. Vismas fotnoter kan även betraktas som om anbudet i sin helhet är villkorat av att separata support- och underhållsavtal tecknas, eller att de angivna priserna är villkorade av att separata support- och underhållsavtal tecknas. Ett sådant separat support- och underhållsavtal kan antingen innebära att ytterligare kostnader tillkommer för kommunen avseende sådan support/underhåll, eller att de

offererade priserna är avhängiga och/eller baserade på andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen.

Kommunens påstående om att det inte någonstans i anbudet framgår att merkostnader för support och underhåll tillkommer är felaktigt och bestrids. Utgångspunkten för bedömningen om ett anbud uppfyller kraven är hur anbudet såg ut vid tidpunkten för anbudstidens utgång. Mot bakgrund av hur kraven i upphandlingen ställts kan innebörden av fotnoterna inte vara annan än att det tillkommer en kostnad, att priset är baserat på andra förutsättningar och/eller att andra avtalsvillkor gäller eller förutsätts gälla. Kommunen har dock, så som det får förstås, tagit in ett förtydligande från Visma. Ett förtydligande av Vismas anbud har inte varit tillåtet i upphandlingen. Det förtydligande som Visma anges ha gjort innebär i praktiken att fotnoterna inte skulle finnas med. Detta innebär en sådan ändring av anbudet att det måste betraktas som ett nytt anbud efter anbudstidens utgång. Under alla förhållanden kvarstår även efter förtydligandet att det skulle finnas "dokumentation", med vilket inte kan avses annat än att det finns särskilda avtalsvillkor för support och underhåll. Även efter förtydligandet strider Vismas anbud således mot förutsättningarna i upphandlingen.

Kommunens påstående om att den inte kommer ersätta vinnande anbudsgivare i enlighet med kommande avtal/kontrakt om vinnande anbudsgivare inte levererar en slutprodukt som upphandlingen avser saknar relevans i målet. Kommunen kan inte träffa avtal med en leverantör vars anbud inte uppfyller kraven i upphandlingen.

Vismas anbud innehåller således sådana ändrade avtalsvillkor eller andra avvikelser som ska leda till att anbudet förkastas. Under alla förhållanden går Vismas offererade pris inte att jämföra med övriga anbudsgivares priser. Priserna är angivna under olika förutsättningar. Eftersom Vismas anbud inte omfattar efterfrågad support/underhåll för hela föremålet för upphandlingen och innehåller andra avtalsvillkor än vad som anges i upphand-

lingen, alternativt att Visma har villkorat sitt anbud av att separata support- och underhållsavtal tecknas, skulle kommunen rätteligen ha förkastat anbudet och inte beaktat anbudet vid den fortsatta utvärderingen. Genom att kommunen utvärderat Vismas anbud under angivna förhållanden har den brutit mot transparens- och likabehandlingsprincipen. Bolagets anbud har utvärderats som det näst efter Vismas ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet. Om Vismas anbud förkastas är således bolaget den anbudsgivare med vilken kommunen skulle ingå kontrakt i upphandlingen. Genom att kommunen i strid med upphandlingsreglerna har beaktat Vismas anbud i utvärderingen har bolaget lidit skada eller kan komma att lida skada i upphandlingen.

Trollhättans stad

Kommunen bestrider bolagets ansökan anför i huvudsak följande. Det bestrids att fotnoterna i det vinnande anbudet innehåller orenheter och merkostnader. Av det vinnande anbudets prisbilaga framgår tydligt att utvärderingen genomförts i enlighet med LOU och att orenheter i anbud eller någon merkostnad inte har förekommit. Den 27 augusti 2013 kontaktade ansvarig upphandlare Visma för att säkerställa att fotnoterna om att support- och underhållsavtal för integration tecknas separat inte innebär någon tillkommande kostnad. Visma har tydligt uppgett att detta inte är fallet utan att fotnoterna endast ger information om att sådan dokumentation finns tillhanda hos leverantören samt att inget annat tillkommer än angivet pris, vilket motsvarar kravnivån i upphandlingen.

Bolagets påstående om att Vismas anbud inte omfattar efterfrågad support/underhåll för hela föremålet för upphandlingen och innehåller andra avtalsvillkor än vad som anges i upphandlingen, alternativt att Visma har villkorat sitt anbud av att separata support- och underhållsavtal tecknas är direkt felaktigt. Det finns inget stöd för detta påstående. Vinnande anbuds

support/underhåll är i enlighet med upphandlingens uppställda krav samt ingår i offererat pris. Bolagets påstående om att Vismas offererade pris inte går att jämföra med övriga anbudsgivares priser samt att priserna är angivna under olika förutsättningar är även det felaktigt. Genom den kontroll som ansvarig upphandlare gjorde den 27 augusti 2013, för att säkerställa att de grundläggande principerna för upphandlingen uppfylls, framgick tydligt att ingen kostnad tillkommer på grund av de aktuella fotnoterna samt att alla krav ingår i det offererade priset. Det framgår inte någonstans i anbudet att denna merkostnad tillkommer. Detta gäller även bolagets påstående om att Vismas fotnoter kan betraktas som att anbudet i sin helhet är villkorat av att separata support- och underhållsavtal tecknas, eller att de angivna priserna är villkorade av detta, samt att detta skulle kunna innebära ytterligare kostnader eller att de offererade priserna är avhängiga och/eller baserade på andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen.

En information utan orenheter kan inte likställas som en orenhet. Detta ska endast ses som en information och därmed inte heller som ett alternativt anbud. Om vinnande anbudsgivare inte kommer att leverera en slutprodukt som upphandlingen avser, kommer vinnande anbudsgivare inte att ersättas i enlighet med kommande avtal/kontrakt. Bolaget har inte på något sätt lyckats påvisa var den påstådda merkostnaden för support och underhåll ligger. Likabehandlingsprincipen har tillämpats i upphandlingen genom att det säkerställts att fotnoterna i anbudet från Visma inte innebär någon kostnad, utan endast information om att färdiga avtal enligt förfrågningsunderlaget finns att tillgå. Någon särbehandling av Vismas anbud har således inte skett och vinnande anbudsgivare har inte särbehandlats fördelaktigt. Upphandlingen har inte brutit mot LOU i utvärderingen. En upphandling kan innehålla smärre brister, vilket kan accepteras utan att bifalla bolaget.

DOMSKÅL

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas (1 kap. 9 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i lagen och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (16 kap. 6 § första stycket LOU / 16 kap. 5 § LOU i dess lydelse före den 1 november 2011).

Utredningen i målet

I ifrågavarande förfrågningsunderlag anges bl.a. följande. Anbudet ska vara kommunen tillhanda senast den 3 juli 2013. Den anbudsgivare som uppfyller alla ställda skall-krav och har det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet för uppdraget antas. Samtliga skall-krav ska vara uppfyllda för att ett anbud ska kunna delta i utvärderingen. Anbud med ändrade avtalsvillkor eller andra avvikelser kan komma att förkastas. Anbudsgivaren ska lämna ett heltäckande förslag på de konsultinsatser som anses erforderliga för att tillgodose behov under implementeringen, t.ex. installation, utbildning m.m. Förslaget ska vara väl specificerat, offererad konsultinsats blir bindande för anbudsgivaren och ska inkludera den insats som krävs till dess att systemet är produktionssatt. Angivna priser fram till driftstart ska inkludera arbetskostnader, logi och resor. Ingen extra kostnad får läggas till priset i efterhand. Om det finns synpunkter om att prisbilagan inte är kom-

plett, eller på annat sätt inkorrekt för att fastställa den totala kostnaden, ska detta meddelas upphandlande myndighet under anbudsstiden. Prisbilagan ska spegla den totala kostnad som införandet kommer att kosta. Angivna priser ska inkludera alla krav enligt denna förfrågan. - - - Av prisbilagan till förfrågningsunderlaget framgår att alla kostnader ska ingå i det offereerade priset per timma. Inga extra kostnader såsom resor, logi, traktamente, OB-tillägg m.m. får tillkomma. I prisbilagan ska redovisas bl.a. pris för koppling mellan förtroendemannarutin i systemet mot stadens befintliga personal/lönesystem HR+ från Bluegarden. Det ska även redovisas pris för koppling mellan GIS och systemet via integration mot Cartesia:s Solenkoncept alternativt Mapguide i kombination med geodata via WMS. - - - Enligt kravspecifikationen till förfrågningsunderlaget ska support finnas i den omfattning som minst efterfrågas. Det framgår även att systemet kontinuerligt ska underhållas och att systemrättningar ska utföras.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrättens prövning utgör en kontroll av om det finns skäl att ingripa mot upphandlingen på grund av att den upphandlande myndigheten har brutit mot principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i lagen. Rätten ska endast beakta de grunder som sökanden har framfört i målet (jfr RÅ 2009 ref. 69). För att grund för ingripande mot upphandlingen ska föreligga är det inte tillräckligt att sökanden anser sig ha lidit eller kunna komma att lida skada, utan sökanden ska visa att han har lidit eller kan komma att lida skada av den eller de brister som påtalats (jfr Högsta förvaltningsdomstolens avgörande den 1 juli 2013 i mål nr 96-13).

Ett förfrågningsunderlag ska vara så klart och tydligt utformat att en leverantör på grundval av detta kan avgöra vad den upphandlande enheten tillmäter betydelse vid upphandlingen och att en utvärderingsmodell ska vara så utformad att den är ägnad att leda till ett rättvisande resultat, dvs. att det

anbud som är ekonomiskt mest fördelaktigt antas. Detta följer också av gemenskapsrättens krav på likabehandling, förutsebarhet och transparens. Högsta förvaltningsdomstolen har även uttalat att de skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag och utvärderingsmodeller som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten inte träds för när (jfr RÅ 2002 ref. 50).

För att upphandlingen ska uppfylla kravet på likabehandling ska leverantörer och de produkter som erbjuds behandlas lika. De förfaranden som används av en upphandlande myndighet ska tillämpas på samma sätt mot alla leverantörer som deltar i en upphandling. Skall-krav som anges i förfrågningsunderlaget måste således vara uppfyllda för att den upphandlande myndigheten ska kunna utvärdera anbudet. Den upphandlande myndigheten får inte heller ändra eller frångå utställda krav, eftersom förfarandet då skulle bryta mot likabehandlingsprincipen och principen om öppet förfarande. Av det aktuella förfrågningsunderlaget framgår att anbudsgivaren ska uppfylla samtliga skall-krav för att kvalificera sig för utvärdering.

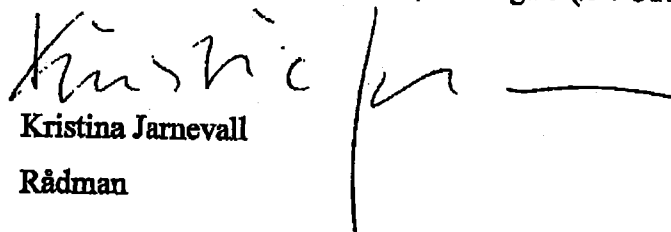
Bolaget har gjort gällande att Vismas anbud inte uppfyller ställda skall-krav vad gäller att support och underhåll ingå i anbudet. Detta eftersom de i prisbilagan till anbudet vid respektive pris för integration mellan kommunens befintliga personal-/lönesystem respektive GIS i fotnot anført att support- och underhållsavtal för integration tecknas separat. Bolaget har tolkat detta som om support och underhåll i anbudet inte omfattar integrationen samt att ytterligare kostnader därmed kan tillkomma alternativt att de offererade priserna är avhängiga och/eller baserade på andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen. Enligt kommunen innebär de aktuella fotnoterna ingen merkostnad och dessa baseras inte heller på några andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen. Kommunen har i förtydligande från Visma informerats om att fotnoterna endast avser information om att

sådan dokumentation finns tillhanda hos leverantören samt att inget annat tillkommer än det redan angivna priset. Förvaltningsrätten konstaterar att det vare sig av de aktuella fotnoterna eller i övrigt framgår att Vismas anbud skulle innebära ytterligare kostnader för kommunen än vad som redovisats i prisbilagen eller att de dokument som hänvisas till skulle innebära att de redovisade priserna är avhängiga och/eller baserade på andra villkor än vad som ställts upp i upphandlingen. Bolaget saknar således stöd för sitt påstående.

En upphandlande myndighet får vidare begära att en anbudsansökan eller ett anbud förtydligas eller kompletteras om det kan ske utan risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Myndigheten får också begära att en leverantör förtydligar eller kompletterar handlingar som getts in (se 9 kap. 8 § LOU). Det framgår inte att det i och med inhärmtandet av det aktuella förtydligandet förelegat en risk för särbehandling eller konkurrensbegränsning. Kommunen har således inte heller brutit mot någon regel i LOU genom att inhämta ett förtydligande från Visma angående de aktuella fotnoterna. Vad bolaget åberopat har således inte inneburit att någon leverantör vare sig har gynnats eller missgynnats och förfarandet kan inte heller anses strida mot de grundläggande principerna inom upphandling.

Sammanfattningsvis anser förvaltningsrätten att bolaget inte har visat att upphandlingen har sådana brister att det finns skäl att ingripa mot den. Bolagets ansökan om överprövning ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B LOU)

Kristina Jarnevall
Rådman

Föredragande i målet har varit förvaltningsrättsnotarien Simon Isaksson.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.*

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.